

Zwartstaarts hongertocht

GERRIT-JAN DE BRUIJN

Aan het eind van een heldere vriesnacht maak ik een wandeling door het duingebied de Meeuwenhoek. De volle maan is zojuist ondergegaan en vanuit het oosten strijkt wat schemerig licht over de nevels in de dalen. Het bevroren mos knispert onder mijn voeten, die ik dit keer toch maar tegen de kou heb ingepakt in zo licht mogelijk lopende schoenen. Onder deze omstandigheden kan ik het onmerkbaar benaderen van vossen wel vergeten en ik besluit dan ook mijn aandacht meer te richten op de vele andere schoonheden in het duin.

Nog vrijwel donker is het in een klein bosje in een duinpan, waar het voetpad mij doorheen leidt. Dat is tot ongenoegen van enkele tientallen Eksters die daar hun gezamenlijke slaappleaats hebben. Hun luidruchtige protesten bij het opvliegen doen mij beseffen dat ik hier toch eigenlijk een ongewenste vreemdeling ben. Dat gevoel wordt even later nog versterkt door klapwiekende Houtduiven en een met veel misbaar uit zijn slaapboom vluchtende Fazant. Tot overmaat van ramp stoot ik nog een paar Houtsnippen op. Ik loop te stampen als een olifant en de takken kraken onder mijn gevoelloze schoenzolen. Een Zwarte specht komt mysterieus roepend hoog overvliegen maar zodra hij mij ziet, verandert hij van richting en gaat met een grote boog om me heen.

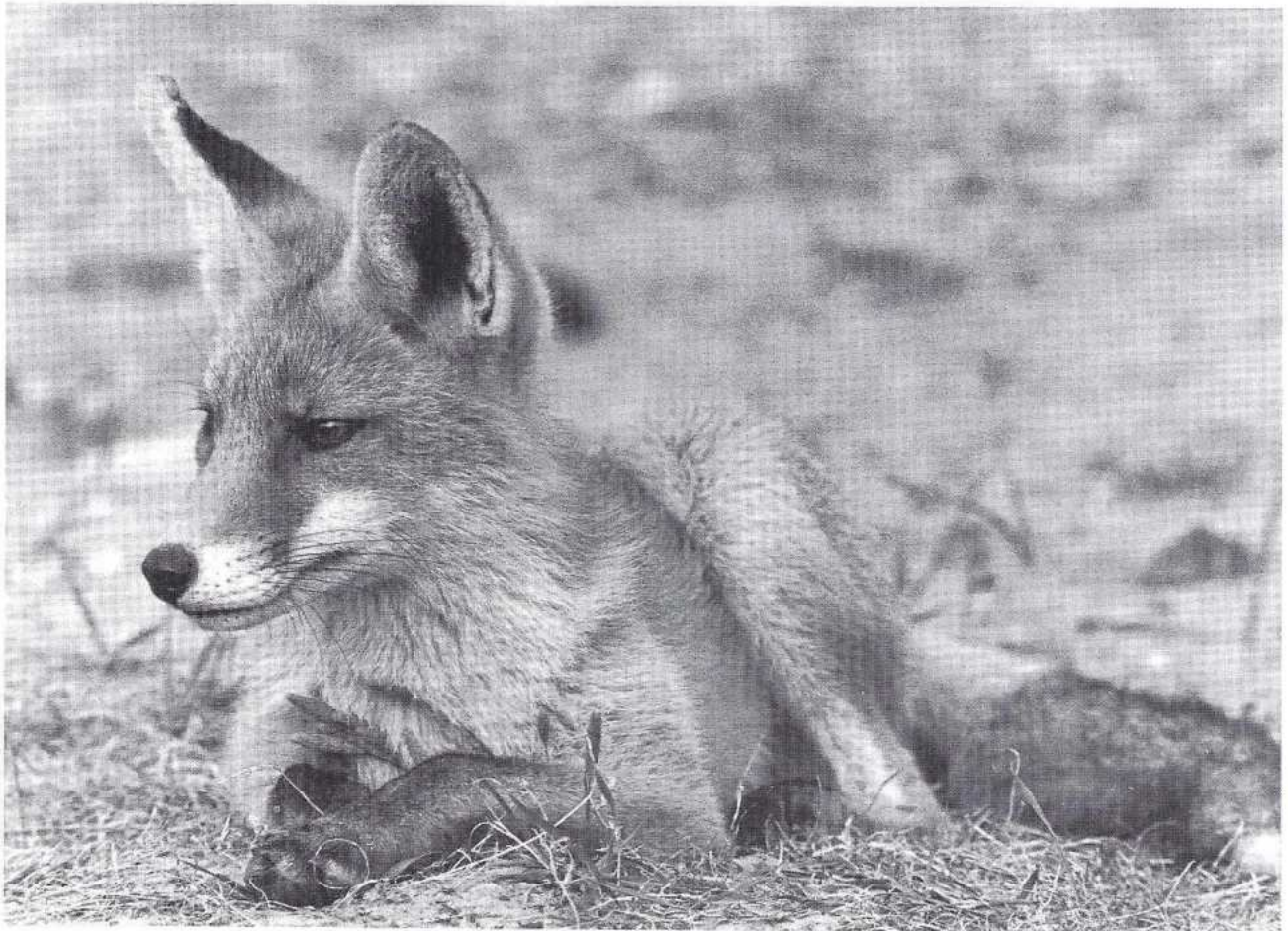
Vossen vormen een belangrijke schakel in het ecosysteem van de duinen (foto: Fred Hess).

Winters plantendek

Laat ik maar eens op de planten letten, die vliegen tenminste niet weg. Op de open oosthellingen maakt de zon korte metten met de ruigvorst en er komt een veelkleurig mostapijt te voorschijn, zoals we dat alleen kennen van het winterse duin. Het Duinsterretje kleurt hele oppervlakten geelgroen, die in de zomer dor en kaal zijn. Ook het Elandgeweimos, of 'zomersneeuw', laat nu niet zijn witte onderkant zien, zoals op een warme zomerdag, maar tooit het duin met fris groene vlakken. De polletjes Buntgras zijn versierd met fonkelende pareltjes en overal tussendoor vind ik de rozetten van Hondstong, Toorts, Jacobskruiskruid en Slangekruid.

Dorre stengels en omgezaagde bomen

De verdrode bloeistengels van deze planten herinneren aan de voor hen uitbundige afgelopen zomer. Op maar al te veel plaatsen steken nog heel andere dode plantestengels ver boven de grond uit: hier zijn bosjes riet ingeplant om verstuiving tegen te gaan. Ook na verscheidene gesprekken met verschillende terreinbeheerders begrijp ik nog steeds niet waarom dit gebeurt. Op verreweg de meeste plekken kan ik niet inzien wat het bezwaar is tegen verstuiving; het gebied is ongeschikt geworden

's Winters is het moeilijk eten zoeken in de sneeuw (foto: Kees Wijgh).

voor wulpen en tapuiten en het is een vreselijk lelijk gezicht. Het voordeel van riet boven helm is in ieder geval dat er geen gevaar is dat het aanslaat, zodat over enkele jaren de schade misschien weer is hersteld.

Langs een pad door een bosje zie ik dat veel Meidoorns zijn omgezaagd: prachtige dikke stammen waren het. Ook van dit vandalisme ontgaat mij de bedoeling geheel: het pad was ideaal als wandelpad, maar het moest kennelijk breder worden om de auto door te laten die de stammen moest ophalen. Natuurbeheer, althans wat ik daar onder versta, is voor beheerders nog steeds heel moeilijk: gewoon niets doen, daar word je niet voor betaald.

Cirkels in het zand

Als we nu eens met respect voor en vertrouwen in de natuurlijke processen de bomen lieten groeien waar ze groeien en het zand lieten stuiven waar het stuift, wat zou het duin dan mooi worden. Dat zie ik wat verderop: een grote stuifkuil die bij wijze van experiment zijn gang mag gaan. Hier krijgen Helm, Rood zwenkgras en Zandzegge een kans om te laten zien hoe ze het zand kunnen vastleggen en hier vinden we in de zomer nog de Zandloopkevers en al die andere insecten en spinachtigen die afhankelijk zijn van kale en zeer schaars begroeide plekken.

Nu in de winter is het een ideale plaats voor spoorzoekers. Dit jaar zijn er vrijwel geen konijnen, maar vossespooren vind ik volop. De paartijd is al begonnen en ook vannacht werd het moertje kennelijk op de voet gevolgd door de rekel. Opeens ontdek ik vier grote cirkels in het zand, met elkaar verbonden door een dubbel vossespoor. Hier heeft in de volle maan een prachtige wilde rondedans plaatsgevonden. Jammer dat ik dat gemist heb!

Onverwacht weerzien

Om half negen loop ik op een klinkerpad met zon en wind in de rug als twee Eksters me attent maken op een moervos op de korstmosvlakte. Af en toe wroet ze met de snuit en krabt ze heel zachtjes met de voorpoot. Een enkele keer lijkt ze iets te pakken te hebben: de kop omhoog, bek open en

kauwen. Zelfs kauwt ze even op een verdroogde vossekeutel maar die laat ze verder liggen. Ze komt steeds dichterbij zodat ik haar nu zelfs beter zonder kijker kan zien. Ze heeft zwarte randen aan de staart die doorlopen tot de punt en daar een kleine witte plek omzomen. Ze is over het geheel vrij donker en heeft een dubbele staartwortelvlak, d.w.z. de rugkleur loopt in het midden door tot de staart, maar ter weerszijden is een lichtere plek. Verder is ze grijs op de achterflank en heeft ze scherp getekende witte vlekken ter weerszijden van de neus. Het kan haast niet missen, het moet Zwartstaart zijn, die ik een paar jaar geleden groot heb zien worden bij de Hertepan! Maar wat is ze mager. Ik bedenk me dat het maar goed is dat ik niets eetbaars bij me heb, anders zou ik het nu niet kunnen laten om haar wat aan te bieden. Wat is het toch moeilijk om de natuur haar gang te laten gaan! Ze gaat zich in de zon zitten krabben en in de vacht bijten en af en toe doet ze een plasje. Daarna komt ze vrijwel recht op me af en ik moet echt van het pad af om een al te directe konfrontatie te vermijden. Aan de overkant van het pad loopt ze op een paar meter afstand langs me heen. Dan gaat ze een duin op en blijft ze op de top een tijdje in de wind zitten. Ik kan haar duidelijk ruiken en vraag me af of zij mij niet geroken heeft voordat ze me passeerde. Ik nader haar tot ongeveer tien meter maar dan verdwijnt ze achter de top. Snel ren ik naar boven en zo kan ik haar vlak onder me zien zoeken in de braamstruiken. Onder het lopen hapt ze naar een hoog hangende verdroogde rozebottel. Ze gaat verder naar beneden en aait in het dal met haar rechtersvoorpot over het mos waardoor er wat konijnekeutels losraken. Met mijn kijker zie ik dat ze wat bevroren paddestoeltjes eet. Verder zal ze vermoedelijk wat door de kou bevangen mestkevertjes pakken. De resten daarvan zal ik over enige tijd wel in de keutels vinden.

Ze loopt door en verdwijnt achter het volgende heuveltje. Gauw er achteraan! Ik vind haar weer op zo'n vijftig meter afstand, probeer een betere positie te krijgen en houd vanwege de zon mijn hand boven mijn ogen. Door dat gebaar ziet ze me uiteindelijk en met een paar zigzaggen verdwijnt ze tussen de Duindoorns. Inmiddels is het negen uur geworden: ook voor mij tijd om weer naar huis te gaan.